

HLAVA II

UKLÁDÁNÍ JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ TRESTŮ

§ 16

Zrušení právnické osoby

(1) Soud může uložit trest zrušení právnické osoby právnické osobě se sídlem v České republice, pokud její činnost spočívala zcela nebo převážně v páčání trestného činu nebo trestných činů. Trest zrušení právnické osoby nelze uložit, vylučuje-li to povaha právnické osoby.

(2) Je-li právnickou osobou banka, může soud uložit trest zrušení právnické osoby až po vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení; k tomuto vyjádření soud přihlédne. Obdobně se věta první použije ohledně pojišťovny, zajišťovny, penzijního fondu, investiční společnosti, investičního fondu, obchodníka s cennými papíry, spořitelního a úvěrního družstva, centrálního depozitáře, instituce elektronických peněz, platební instituce, provozovatele vypořádacího systému a organizátora trhu s investičními nástroji.

(3) Je-li právnickou osobou komoditní burza, může soud uložit trest zrušení právnické osoby až po vyjádření příslušného orgánu státní správy, který uděluje státní povolení k provozování burzy podle jiného právního předpisu, k možnostem a důsledkům jeho uložení; k tomuto vyjádření soud přihlédne.

(4) Právní mocí rozhodnutí, kterým byl uložen trest zrušení právnické osoby, vstupuje tato právnická osoba do likvidace.

(5) Z majetku právnické osoby, které byl uložen trest zrušení právnické osoby, mohou být uspokojeny pohledávky věřitelů, pokud nejde o majetek, u něhož je to vzhledem k jeho povaze nebo charakteru nebo k povaze spáchaného trestného činu vyloučeno.

K § 16

Trest zrušení právnické osoby je **nepřísnějším trestem**, který může být právnické osobě uložen. Dle důvodové zprávy přichází uložení tohoto trestu v úvahu zejména tam, kde se právnická osoba svou podstatou začlenila např. do **organizovaného zločinu** a tvořila jeden z významných článků organizace.

Podle příslušné občanskoprávní úpravy (např. § 172 obč. zák. nebo § 93 z. o. k.) může u některých právnických osob státní zastupitelství podat

příslušnému soudu návrh na zrušení právnické osoby. Vztah zákona o tr. odpovědnosti p. o. a občanského zákoníku nebo zákona o obchodních korporacích ale není v tomto směru upraven. Civilní úprava by patrně mohla mít přednost tam, kde uložení trestní sankce postrádá reálný význam – například u tzv. prázdných schránek, tedy právnických osob, jež nemají žádný majetek, jenž by trestní sankcí mohl být postižen, a kde by uložení trestní sankce bylo jen formální povahy.

K odst. 1

V prvním odstavci jsou vymezeny základní podmínky, které zákon vyžaduje pro uložení trestu zrušení právnické osoby. **Jedná se o dvě podmínky pozitivní a jednu negativní**, přičemž tyto podmínky musejí být **kumulativně** splněny, aby mohl být trest zrušení právnické osoby uložen.

Pozitivními podmínkami jsou:

1. trestně odpovědná právnická osoba má své sídlo v České republice;
2. činnost této právnické osoby spočívala zcela nebo převážně v páchání trestného činu nebo trestných činů.

Negativní podmínkou je skutečnost, že uložení trestu zrušení právnické osoby **nevylučuje** povaha právnické osoby.

Pokud jde o otázku sídla právnické osoby, srov. komentář k § 2 odst. 1. Trest nelze uložit **zahraniční právnické osobě**, a to ani tehdy, má-li tu svůj podnik (resp. obchodní závod), organizační složku, majetek nebo zde vykonává svou činnost. Důvodem je pochybnost o vymahatelnosti takového trestu v jiném právním prostředí. Takovéto zahraniční právnické osobě ovšem lze uložit jiné tresty, třeba trest propadnutí majetku nebo zákazu činnosti.

Stejně tak nemůže být trest zrušení uložen **samotnému podniku** (obchodnímu závodu) **nebo organizační složce**, neboť tyto nemají právní osobnost (§ 15 odst. 1 obč. zák.) a nejsou dle zákona trestně odpovědné.

Problém by však v praxi mohla činit výše uvedená druhá pozitivní podmínka, a to zejména s ohledem na neurčitý pojem „**převážně**“. Bude tedy úlohou soudu určit konkrétní obsah tohoto pojmu a tím zajistit větší právní jistotu v rámci trestního řízení. Pravděpodobně tomu tak bude tehdy, bude-li **trestná činnost právnické osoby převažovat nad její řádnou, legální činností**. Jazykovým výkladem lze dospět také k závěru, že trest zrušení právnické osoby nebude moci být uložen za situace, kdy se právnická osoba dopustí jednorázově jediného trestného činu, neboť zákon používá nedokonavého tvaru „**pá- chání**“, a nikoli jeho dokonavé formy „**spá- chání**“, s výjimkou případů, kdyby trestná činnost pokračovala po delší dobu nebo kdyby i kratší dobu trvající jednání mělo významné negativní důsledky. Tento trest tedy bude postihovat

právnickou osobu zpravidla za určitou **soustavnou trestnou činnost**. V praxi bude trest ukládán zejména v případech tzv. zločineckých organizací založených například za účelem legalizace výnosů z trestné činnosti, kráčení daní, výroby a distribuce omamných a psychotropních látek apod., u nichž jiné opatření než zrušení fakticky nepřichází v úvahu.

Pokud jde o negativní podmínku, **nelze trest zrušení právnické osoby uložit v trestním řízení těm právnickým osobám, u nichž to vylučuje jejich povaha** (např. u osob zřízených zákonem, u územně samosprávných celků apod.).

K odst. 2

Speciální požadavky klade zák. o tr. odpovědnosti p. o. na soud tehdy, má-li být trest zrušení právnické osoby uložen **bance**. Podle důvodové zprávy si soud ještě před uložením tohoto trestu vyžádá **vyjádření** centrální banky, kterou je **Česká národní banka**, k možnostem a důsledkům jeho uložení, zejména jaký je význam stíhané právnické osoby pro stabilitu finančního trhu a jaké dopady lze očekávat v důsledku jejího případného zrušení. K tomuto vyjádření je soud povinen přihlídnout a v rozhodnutí se s ním vypořádat, **není jím však vázán** a může rozhodnout i odchylně za předpokladu, že tento postup řádně odůvodní. Obdobně bude soud postupovat ohledně dalších regulovaných subjektů, nad nimiž **Česká národní banka vykonává dohled** (§ 44 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance), tj. ohledně pojišťoven, poboček pojišťoven, zajišťoven, poboček zajišťoven, penzijních fondů, investičních společností, investičních fondů, obchodníků s cennými papíry, spořitelních a úvěrních družstev (tzv. kampaňček), centrálního depozitáře, institucí elektronických peněz, poboček zahraničních institucí elektronických peněz, platebních institucí, provozovatelů vypořádacích systémů a organizátorů trhů s investičními nástroji. Tím je zajištěna potřebná spolupráce s Českou národní bankou.

K odst. 3

Obdobná úprava jako u bank se předpokládá i u **komoditních burz**, jež vykonávají činnost na území České republiky na základě státního povolení udělovaného příslušným orgánem státní správy, kterým může být Ministerstvo průmyslu a obchodu nebo Ministerstvo zemědělství (zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky). Uvedený specifický postup je odůvodněn významem a postavením komoditních burz, které na základě státního povolení zprostředkovávají obchody v širokém spektru komodit včetně základních a strategických surovin.

K odst. 4

V okamžiku, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým byl uložen trest zrušení právnické osoby, **vstupuje právnická osoba do likvidace**. Zák. o tr. odpovědnosti p. o. pojem „likvidace“ nijak blíže nedefinuje, a proto se použije právní úprava týkající se likvidace příslušného druhu právnické osoby.

Likvidace právnických osob je obecně pro všechny právnické osoby upravena v § 187 až 209 obč. zák. Občanský zákoník pak obsahuje ještě zvláštní ustanovení pro likvidaci některých právnických osob (§ 269 až 273 obč. zák. pro likvidaci spolků, § 376 až 381 obč. zák. pro likvidaci nadací a ve spojení s § 418 i pro likvidaci ústavů). Pro některé právnické osoby speciální úpravu likvidace, která se od obecné úpravy v obč. zákoníku odchyľuje či ji naopak doplňuje, obsahují zvláštní zákony, na základě kterých byly tyto právnické osoby zřizeny. Jedná se např. o § 94 z. o. k. pro všechny obchodní korporace, § 242 z. o. k. pro společnosti s ručením omezeným, § 549 až 551 z. o. k. pro akciové společnosti, § 756 z. o. k. pro bytová družstva, § 771 až 772 z. o. k. pro sociální družstva, § 36 zák. o bankách pro banky. Na právnické osoby veřejného práva budou příslušná ustanovení obč. zákoníku o likvidaci dopadat v rozsahu, v jakém nebude upravena ve zvláštním předpise, a to jen ta ustanovení, která se slučují s právní povahou příslušné právnické osoby veřejného práva (§ 20 odst. 2 obč. zák.).

Účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona (§ 187 odst. 1 obč. zák.).

Je otázkou, jak postupovat v případě, že zákon pro určitý typ právnické osoby výslovně stanoví, že se likvidace takové právnické osoby neprovádí nebo že vypořádání jmění zrušené právnické osoby probíhá jiným způsobem. Takovým příkladem může být společenství vlastníků podle § 1194 obč. zák., ve vztahu k němuž zákon výslovně stanoví, že při jeho zrušení neprobíhá likvidace a práva a povinnosti společenství vlastníků přecházejí dnem zániku na vlastníky jednotek v poměru stanoveném podle podílu každého vlastníka jednotky na společných částech domu (§ 1216 obč. zák.). V takových případech dle našeho názoru příslušná zrušená právnická osoba do likvidace nevstoupí a její jmění se vypořádá způsobem, který zákon obecně předvídá pro případ jejího zrušení.

K odst. 5

Zákonodárce se snaží chránit práva třetích osob, a proto umožňuje, aby byly z majetku právnické osoby uspokojeny pohledávky věřitelů. Zák. o tr. odpovědnosti p. o. by v tomto případě měl být vykládán široce, tedy tak, že za věřitele

bude považována každá osoba, která má vůči společnosti určitou pohledávku (což mohou být např. i zaměstnanci, kterým nebyla vyplacena mzda).

Podmínkou pro to, aby mohly být pohledávky uspokojeny, je skutečnost, že se nejedná o **takový majetek právnické osoby**, u něhož je uspokojení pohledávek vzhledem k jeho povaze nebo charakteru nebo k povaze spáchaného trestného činu vyloučeno. Zákonodárce měl na mysli pravděpodobně takový majetek, který pachatel například **získal trestným činem** nebo jako odměnu za něj nebo který ke spáchání trestného činu užil (srov. § 70 odst. 1 tr. zákoníku).

Související ustanovení:

§ 14 – přiměřenost trestu a ochranného opatření, § 15 – druhy trestů a ochranných opatření

Související předpisy:

§ 172, § 187 až 209, § 269 až 273m, § 376 až 381, § 418, § 1216 obč. zák., – § 70 tr. zákoníku, – § 93, § 94, § 242, § 549 až 551, § 756, § 757, § 771 až 772 z. o. k., – § 36 zák. o bankách, – zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, – zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

§ 17

Propadnutí majetku

(1) Soud může uložit trest propadnutí majetku, odsuzuje-li právnickou osobu za zvlášť závažný zločin, kterým pro sebe nebo jiného získala nebo se snažila získat majetkový prospěch.

(2) Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákoník uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje.

(3) Propadnutí majetku postihuje celý majetek právnické osoby nebo tu jeho část, kterou soud určí.

(4) Je-li právnickou osobou banka nebo zahraniční banka, jejíž pobočka vykonává činnost na území České republiky na základě bankovní licence udělené Českou národní bankou nebo na základě principu jednotné licence podle jiného právního předpisu, může soud uložit trest propadnutí majetku až po vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení; k tomuto vyjádření soud přihlédne. Obdobně se věta první použije ohledně pojišťovny, pobočky pojišťovny, zajišťovny, pobočky zajišťovny, penzijního fondu, investiční společnosti, investičního fondu, obchodníka s cennými papíry, pobočky obchodníka s cennými papíry, spořitelního a úvěrního družstva, centrálního depozitáře, instituce

elektronických peněz, pobočky zahraniční instituce elektronických peněz, platební instituce, provozovatele vypořádacího systému a organizátora trhu s investičními nástroji.

K § 17

Zák. o tr. odpovědnosti p. o. umožňuje uložit právnické osobě trest propadnutí majetku, který se ukládá dle trestního zákoníku také osobám fyzickým. Právní úprava v zák. o tr. odpovědnosti p. o. je speciální, ale i zde je třeba subsidiárně použít tr. zákoník, a to § 66 odst. 5, dle kterého propadlý majetek připadá státu. Obecně lze říci, že jsou podmínky pro uložení trestu propadnutí majetku právnické osobě nastaveny v zák. o tr. odpovědnosti p. o. shodně, jako je tomu v trestním zákoníku. Ukládání tohoto trestu by nemělo být nadužíváno, neboť jím stát zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek, které je přiznáváno i právnickým osobám, ba dokonce je to **jedno z mála Listinou (čl. 11 odst. 1) a Úmluvou (Protokolem) garantovaných práv, jež mají i právnické osoby.**

K odst. 1

Trest propadnutí majetku může soud uložit jen tehdy:

- spáchala-li právnická osoba **zvláště závažný zločin** a (současně)
- tímto (zvláště závažným) zločinem pro sebe nebo jiného získala nebo se snažila získat **majetkový prospěch**.

Dle § 14 tr. zákoníku jsou zvláště závažnými zločiny ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Tento trest bude možné uložit např. za spáchání trestného činu vydírání podle § 175 odst. 4 tr. zákoníku nebo trestného činu podvodu podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku.

Při výkonu trestu propadnutí majetku je třeba přihlížet k ustanovením § 345 až 349 tr. řádu.

K odst. 2

Pokud nejsou splněny podmínky uložení trestu dle § 17 odst. 1, může soud uložit trest propadnutí majetku, pouze pokud ho dovoluje uložit za spáchaný zločin trestní zákoník. Půjde např. o kvalifikované skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi dle § 168 odst. 3 a 4 tr. zákoníku, trestného činu svěření dítěte do moci jiného dle § 169 odst. 2 a 3 tr. zákoníku, trestného činu kuplířství dle § 189 odst. 2, 3 a 4 tr. zákoníku, trestného činu podílnictví dle § 214 odst. 3 a 4 tr. zákoníku, trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 odst. 3 a 4 tr. zákoníku nebo trestného činu podplacení dle § 332 odst. 2 tr. zákoníku.

K odst. 3

Trestem může být postižen buď **celý** majetek právnické osoby, nebo jen jeho **část**. Na jednotlivou věc se vztahuje ustanovení o trestu propadnutí věci podle § 19.

Při ukládání tohoto trestu je třeba přihlížet k tomu, zda vůči právnické osobě není vedeno insolvenční řízení, zejm. například zda na majetek právnické osoby nebyl prohlášen konkurz (§ 244 a násl. insolvenčního zákona). V takovém případě by totiž uložení trestu propadnutí majetku mělo negativní dopady na plnění závazků právnické osoby vůči věřitelům (srov. § 14 odst. 3).

K odst. 4

Podobně jako u trestu zrušení právnické osoby (srov. § 16 odst. 2) má soud povinnost vyžádat si v některých případech **vyjádření příslušných orgánů**. V případě, že právnickou osobou, které má být uložen trest propadnutí majetku, bude banka nebo zahraniční banka, jejíž pobočka vykonává činnost na území České republiky na základě bankovní licence udělené Českou národní bankou nebo na základě principu jednotné licence podle zvláštního právního předpisu, vyžádá si soud vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení. K tomuto vyjádření je soud povinen přihlídnout a v rozhodnutí se s ním vypořádat. Obdobně bude soud postupovat ohledně dalších v § 17 odst. 4 vyjmenovaných právnických osob.

Související ustanovení:

§ 7 – trestné činy, § 14 – přiměřenost trestu a ochranného opatření, § 15 – druhy trestů a ochranných opatření, § 16 – zrušení právnické osoby

Související předpisy:

čl. 11 Listiny, – Protokol č. 1 Úmluvy, – § 14, § 66 tr. zákoníku, – § 345 až 349 tr. řádu, – § 244 a násl. insolvenčního zákona

§ 18**Peněžítý trest**

(1) Soud může uložit právnické osobě peněžítý trest, odsuzuje-li ji za úmyslný trestný čin nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti. Uložení peněžitého trestu nesmí být na újmu práv poškozeného.

(2) Denní sazba činí nejméně 1 000 Kč a nejvíce 2 000 000 Kč. Při určení výše denní sazby zohlední soud majetkové poměry právnické osoby.

(3) Ustanovení § 17 odst. 4 se užije obdobně.

K § 18

Dalším z taxativního výčtu trestů, které lze právnické osobě uložit, je peněžitý trest. Z dostupných statistik vyplývá, že se u právnických osob jedná o **nejčastěji ukládaný druh trestu**, čemuž zákonodárce napomáhá zejména tím, že připouští jeho uložení jak za úmyslné trestné činy, tak také za trestné činy nedbalostní.

Právní úprava peněžitého trestu v zákoně o tr. odpovědnosti p. o. je oproti právní úpravě tohoto trestu v trestním zákoníku poněkud strohá, proto je nutné trestní zákoník subsidiárně použít s odkazem na § 1 odst. 2. A to i přesto, že na rozdíl od § 19, který výslovně stanovuje, že soud může uložit trest propadnutí věci za podmínek stanovených v trestním zákoníku, § 18 takový odkaz neobsahuje.

Při ukládání peněžitého trestu právnické osobě tak bude třeba aplikovat § 68 odst. 6 tr. zákoníku (s odkazem na ustanovení § 1 odst. 2), dle kterého soud peněžitý trest neuloží, je-li zřejmé, že by byl nedobytný, nebo bude aplikovat § 68 odst. 7 tr. zákoníku, který stanovuje, že zaplacené částky peněžitého trestu připadají státu. Na výkon peněžitého trestu bude třeba za použití § 1 odst. 2 aplikovat ustanovení § 341 až 344 tr. řádu.

Zaplacení peněžitého trestu lze na odsouzené právnické osobě vymáhat jako pohledávku v občanskoprávním řízení o výkonu rozhodnutí, resp. exekuci.

Zák. o tr. odpovědnosti p. o. neobsahuje žádné ustanovení, které by podobně jako ustanovení § 69 tr. zákoníku výslovně umožňovalo v případě, že peněžitý trest nebude ve stanovené době vykonán, uložení náhradního trestu právnické osobě. Lze se ale domnívat, že se subsidiárně použije ustanovení § 69 tr. zákoníku i na případy uložení peněžitého trestu právnické osobě.

K odst. 1

Soud musí při ukládání trestu brát v potaz **práva poškozeného** a uložení peněžitého trestu jim nesmí být na újmu. Bude třeba přihlížet zejména k nárokům poškozeného na náhradu škody nebo bezdůvodného obohacení dle § 43 tr. řádu (za použití § 1 odst. 2).

K odst. 2

V souladu s právní úpravou peněžitého trestu v trestním zákoníku stanovil zákonodárce také v tomto zákoně výměru trestu dle **denních sazeb**, které činí nejméně 1 000 Kč a nejvíce 2 000 000 Kč.

Vzhledem k tomu, že zák. o tr. odpovědnosti p. o. neobsahuje minimální a maximální počet denních sazeb, které lze právnické osobě uložit, použije se § 68 odst. 1 tr. zákoníku, dle kterého činí peněžitý trest nejméně 20 a nejvíce